

Position Paper

Aandachtspunten VNG en Divosa voor 'Wgo Integratie en Maatschappelijke Samenhang'

Op 22 november a.s. debatteert u over het onderdeel Integratie en Maatschappelijke Samenhang (beleidsartikel 13) van de begroting SZW (XV) voor 2022. Op de agenda staat onder meer het thema inburgering. Tot het einde van dit jaar stromen inburgeraars nog in onder de Wet inburgering 2013 (Wi2013), maar binnenkort treedt de Wet inburgering 2021 (Wi2021) in werking. De VNG en Divosa zijn enthousiast over de nieuwe wet: hij is erop gericht mensen met passende ondersteuning – onder regie van gemeenten – snel volwaardig mee te laten doen in de samenleving.

Gemeenten streven ernaar alle inburgeraars de best mogelijke begeleiding te bieden en zijn nagenoeg klaar voor de Wi2021. Toch signaleren wij nog enkele knelpunten. In een gezamenlijke brief met de MBO Raad, de Vereniging Hogescholen, VSNU en UAF delen wij onze zorgen met betrekking tot de **onderwijsroute**. Ook merken wij op dat enkele facetten van de nieuwe wet tot op heden nog niet volledig zijn uitgewerkt. Zo is de begeleiding bij de **leerbaarheidstoets** pas laat als gemeentelijke taak bestempeld. Zowel de toets zelf als de processen worden nu – anderhalve maand voor inwerkingtreding – nog vormgegeven.

De VNG en Divosa willen nog enkele andere zaken bij u onder de aandacht brengen:

1. Financieel ontzorgen (Wi2021)

- a. *Toeslagen*: zorg voor een snelle en soepele uitkering van toeslagen, zodat inburgeraars in een kwetsbare financiële positie voldoende leefgeld overhouden en tijdrovende, foutgevoelige tussenoplossingen niet nodig zijn;
- b. *Maatwerk*: geef gemeenten de ruimte om maatwerk te leveren bij het ontzorgen.

2. Gezinsmigranten (Wi2021)

- a. *Eisen in de B1-route*: overweeg of meer flexibiliteit mogelijk is t.a.v. de eisen voor taalonderwijs, zodat vertraging en hoge kosten

- b. *Hoge kosten zelfredzaamheidsroute*: heb aandacht voor de kosten die gepaard gaan met 800 uur verplicht formeel taalonderwijs.

3. Inburgeraars onder de huidige wet (Wi2013)

- a. *Ondertussengroep*: zorg ervoor dat mensen die nu nog instromen onder de Wi2013 zoveel mogelijk kunnen profiteren van de voordelen van de Wi2021;
- b. *Einde Lening Inburgeringsplicht (ELIP)*: heb aandacht voor de kwetsbaarheid van de (naar verwachting snel groeiende) groep inburgeraars die vrijwel de gehele DUO-lening hebben uitgeput, maar er nog niet in zijn geslaagd het inburgeringstraject af te ronden.

1 Financieel ontzorgen (Wi2021)

Vanaf 1 januari 2022 moeten bijstandsgerechtigde asielstatushouders verplicht een half jaar lang financieel worden ontzorgd. Dat betekent dat een deel van de vaste lasten wordt ingehouden van de bijstandsuitkering. Uit pilots en een evaluatie door het Verwey-Jonker Instituut¹ is een aantal knelpunten naar voren gekomen. Deze vallen buiten de reikwijdte van gemeenten en zijn tot op heden niet opgelost. Wij zijn van mening dat deze knelpunten, in het kader van het lerend stelsel, moeten worden erkend en weggenomen.

a Toeslagen

Er zit een aantal maanden tussen de start van het ontzorgen en het moment dat toeslagen worden toegekend en overgemaakt. Dat zorgt ervoor dat er in de eerste maanden (te) weinig leefgeld kan worden uitgekeerd aan deze financieel toch al kwetsbare groep. Sommige gemeenten zien zich genoodzaakt het leefgeld voor te schieten. Dit is tijdrovend, foutgevoelig en creëert extra financiële onzekerheden en risico's.

De VNG en Divosa dringen aan op een snelle, soepele uitkering van toeslagen waardoor financieel ontzorgen mogelijk wordt. Wij zijn in gesprek met het ministerie van SZW om een oplossing te vinden, maar vragen – gezien de gevoeligheden rondom toeslagen en kwetsbaarheid van de doelgroep – ook uw aandacht voor dit knelpunt.

b Maatwerk

Het financieel ontzorgen gedurende zes maanden wordt verplicht voor alle bijstandsgerechtigde asielstatushouders (m.u.v. nareizigers). Ook voor degenen die hieraan geen behoefte hebben en die zich naar verwachting zelf kunnen redden. Voor een deel van de statushouders zal daarnaast bij voorbaat bekend zijn dat het niet mogelijk is om alle vaste lasten in te houden, bijvoorbeeld omdat zij te maken krijgen met de kostendelersnorm of een jongerenuitkering. Het zou mogelijk moeten zijn maatwerk toe te passen, zodat het financieel ontzorgen – waarvan wij voor een deel van de inburgeraars absoluut de meerwaarde inzien – toegesneden kan worden op individuele situaties.

2 Gezinsmigranten (Wi2021)

Onder de Wi2021 dienen gezinsmigranten zelf hun inburgering te regelen en te betalen, eventueel met

een lening. De vrees bestaat dat gezinsmigranten financieel in de knel komen door een onvoldoende geïnformeerde keuze voor de inburgeringscursus (waarbij zij gebruik maken van het aanbod op de vrije markt) en door onvoldoende mogelijkheden voor begeleiding. Ondanks het feit dat gemeenten maar beperkt verantwoordelijk zijn voor deze groep, delen wij graag onze zorg met u.

a Eisen in de B1-route

De verwachting is dat de meerderheid van de gezinsmigranten zal instromen in de B1-route. De ervaring leert dat zij bij voorkeur zullen starten met zelfstudie of non-formeel taalonderwijs, gezien de kosten die het formeel aanbod met zich meebrengt. Pas als duidelijk wordt dat zij op die manier het B1-niveau niet zullen halen, zullen zij formeel taalonderwijs gaan inkopen, met mogelijke vertraging tot gevolg.

Hetzelfde geldt voor de mogelijkheid tot afschalen voor gezinsmigranten. Om in de B1-route te mogen afschalen naar A2-niveau, moeten inburgeraars verplicht minimaal 600 lessen bij een taalaanbieder met *Blik op Werk*-keurmerk hebben gevolgd. Dit levert een moreel dilemma op bij de advisering na de brede intake. Gemeenten kunnen formeel taalonderwijs adviseren bij de start, maar kunnen dit niet dwingend opleggen. Ook zijn gemeenten verplicht de B1-route te adviseren; ook als tijdens de brede intake al blijkt dat A2 waarschijnlijk het hoogst haalbare is. Wij vragen u te overwegen of voor deze groep meer maatwerk mogelijk is ten aanzien van formeel en non-formeel taalaanbod.

b Kosten zelfredzaamheidsroute

Gezinsmigranten die de zelfredzaamheidsroute gaan volgen zijn verplicht minimaal 800 uur taalonderwijs in te kopen; ook hier volstaat non-formeel taalonderwijs of zelfstudie niet. Dit brengt voor deze gezinsmigranten hoge kosten met zich mee. Wij vragen u te overwegen of u andere manieren ziet om deze groep – die een lage leerbaarheid heeft en naar verwachting niet in een riant financiële positie verkeert – aan de inburgeringsplicht te laten voldoen.

3 Inburgeraars onder de Wi2013

De VNG werkt, samen met gemeenten en het ministerie van SZW, aan een verbeterplan om de hardheden uit de Wi2013 weg te nemen.² Wij stellen deze samenwerking op prijs. Desalniettemin zien wij problemen voor twee groepen inburgeraars.

¹ Zie voor informatie over de pilots en de evaluatie: <https://www.verwey-jonker.nl/publicatie/hoe-te-zorgen-voor-echt-ontzorgen/>

² Zie ook 32 824-348: 'Verkenning verbeterplan Wi2013 en stand van zaken onderwijsroute nieuw stelsel'

a Ondertussengroep

Tot het einde van 2021 beginnen er nog mensen aan hun inburgeringstraject onder de Wi2013. Dat betekent dat er waarschijnlijk tot 2027 nieuwkomers onder het huidige stelsel vallen. De VNG en Divosa vinden dit – gezien de tekortkomingen van deze wet én de hoge aantallen die nog steeds instromen – een zeer onwenselijke situatie. Gemeenten hebben weliswaar middelen gekregen om deze zogenaamde ‘ondertussengroep’ te ondersteunen, maar blijven aanlopen tegen de beperkingen van het huidige stelsel. Eerder stuurden de G4-gemeenten u al een afschrift van een brief waarin ze hun zorgen uiten.³ Wij hopen dat u zich wilt inzetten voor deze inburgeraars, zodat ook zij zoveel mogelijk kunnen profiteren van de voorwaarden van de Wi2021.

b Einde Lening Inburgeringsplicht

Een bijzondere groep binnen de ondertussengroep is ELIP. Dit zijn inburgeraars die vrijwel hun gehele DUO-lening (tot € 10.000) hebben uitgeput, maar nog niet aan de inburgeringsplicht hebben voldaan en daar naar verwachting op eigen kracht niet in zullen slagen. Als zij niet tijdig inburgeren, riskeren zij boetes en zelfs terugbetaling van de gehele lening – een enorm financieel risico, terwijl bekend is dat veel

inburgeraars simpelweg niet in staat zijn het inburgeringstraject zonder ondersteuning af te ronden. De VNG en Divosa vinden het van groot belang dat gemeenten deze personen tijdig in beeld krijgen en kunnen begeleiden.

Het rijk heeft in april 2020 € 9 miljoen beschikbaar gesteld voor begeleiding van de ELIP-groep. Gemeenten vrezen echter dat de ELIP-groep fors groter zal zijn dan destijds werd verwacht. Dat komt onder andere door het meermaals uitstellen van de Wi2021, waardoor meer mensen onder het huidige stelsel moeten inburgeren dan de bedoeling was. De hoge instroomcijfers in 2021 versterken dit effect. Gemeenten verwachten dat ook de coronacrisis zorgt voor een groeiende ELIP-groep; inburgeraars konden immers tijdelijk geen (fysieke) lessen volgen. De inburgeringstermijn is voor deze groep weliswaar verlengd, maar dat heeft waarschijnlijk tot gevolg dat de ELIP-groep op papier kleiner lijkt, terwijl er feitelijk juist een grote groep buiten beeld is die tegen de maximale lening aan zit. Het zou een gemiste kans zijn als gemeenten deze inburgeraars niet tijdig kunnen ondersteunen, waardoor zij financieel in de knel komen.

³ De brief is te raadplegen via: <https://amsterdam.raadsinformatie.nl/document/10766884/1/Brief%20G4%20zorgen%20inburgeraars%20onder%20oude%20stelsel>